

licto, non tamen de illis personis solis loquitur, de quibus loquuntur leges civiles, sed absolute de omnibus fidelibus, qui Vicario Christi subjiciuntur. Neque in delicto hæresis attenditur specialis conditio, vel dignitas aut nobilitas personæ; imo in favorem fidei æque puniuntur propter hæresim nobiles ac ignobiles, ut recte notarunt Rojas, singular 157, num. ultim., cum Felin. in cap. *Pastoralis*, de Offic. deleg., n. 6 et 7; et Ludovic. Carrer., de Hæret., num. 132; et Simanc., tit. 46, num. 67. Et ratio optima est, quia in rebus fidei, et quæ ad salutem animæ pertinent, non est distinctio Judæi aut Græci, servi aut liberi, ut Paulus ad Roman. et ad Philemonem dixit; præsertim quia pœnæ pecuniariæ communes sunt nobilibus, imo in eis magis exerceri ac augeri solent. Et ita responsum est ad primam rationem dubitandi, præter ultimum argumentum ejus, de quo statim dicam.

4. *Circa secundum punctum.* — Notatur primo. — Ad tertium argumentum in prima ratione dubitandi. — Circa secundum punctum, advertere imprimis oportet hujusmodi principes extra regnum habere posse multa bona libera, quæ inter filios dividi solent, et quantum est ex se, possunt transire ad extraneos, etiam per mortem, ut est per se manifestum; nam hoc in facto consistit. In his ergo bonis non procedit dicta difficultas, sed locum habent in illis præcedentes assertiones, quia hæc bona maxime sunt quæ confiscantur, et conditio personæ non impedit, ut ostendimus. Neque etiam obstat ultimum argumentum in prima ratione propositum, quia confiscatio propter hæresim pœna est ecclesiastica, sicut et culpa, juxta cap. *Inquisitionis*, paragr. *Prohibemus*, de Hæret., in 6, et ad Pontificem per se pertinet determinare fiscum, cui applicanda sunt talia bona, et ita talia bona principum confiscari poterunt, vel cameræ apostolicæ, vel ad alios ecclesiasticos et pios sumptus. Solum ergo circa regnum ipsum illa secunda difficultas procedit.

5. *Notatur secundo.* — *Notatur tertio.* — Superest itaque dicendum de regno et bonis ad illud pertinentibus. Duo enim in regno distinguenda sunt, scilicet dominium jurisdictionis, seu potestas regendi et judicandi; et dominium proprietatis circa bona temporalia, quæ ex titulo regni ad personam regis pertinent. Nam licet utrisque bonis et utraque potestate possit rex hæreticus propter hæresim privari, nihilominus confiscatio proprie versatur circa temporalia bona, quæ sub do-

minium proprietatis cadunt; tamen quia hæc sunt connexa cum jurisdictione, aliquid est de utraque parte dicendum. Advertendum autem est ulterius privationem, seu confiscationem bonorum, esse distinctam pœnam ab excommunicatione, ut ex discursu hujus et præcedentis disputationis constat; et ideo distinguendum et explicandum etiam est, quæ privatio jurisdictionis aut bonorum temporalium ex vi excommunicationis proveniat, quæ vero proprie pertinet ad hanc confiscationis pœnam, de qua tractamus.

6. *Prima assertio.* — Imprimis ergo dicendum est regem hæreticum eo ipso privari usu jurisdictionis regni, quamvis non statim privetur dominio et proprietate jurisdictionis regni; hic autem effectus ex censura excommunicationis nascitur, et non est per se pœna distincta. Hæc assertio constat ex generali doctrina de excommunicatione, late tractata in quinto tomo, disputatione decima quinta, sectione sexta, quam in summam reduxi in Defensione fidei, libro sexto, capite sexto: unde nihil in præsentem addere oportet. Excommunicatio autem non extenditur ad privationem bonorum temporalium, nisi quatenus pendet ex aliquo titulo spirituali, vel ex aliquo actu quem excommunicatus exercere non possit. Unde ex vi hujus excommunicationis non potest rex privari debitis tributis ante sententiam saltem declaratoriam criminis, quia nec illa pœna sequitur ex vi censuræ, nec per se et specialiter invenitur aliquo jure lata, ut magis ex dicendis constabit.

7. *Secunda assertio bipartita.* — Secundo dicendum est, quamvis rex hæreticus possit per Ecclesiam privari regno, non solum quoad dominium jurisdictionis, sed etiam quoad temporalia bona, et quoad dominium proprietatis eorum, nihilominus non privatur ipso jure, sed necessaria est sententia et condemnatio. Prior pars de potestate, in lib. 3 Defensionis fidei, late probata est, et aliqua supra adduximus, disputatione vigesima, sectione tertia, et nunc sufficiunt cap. *Ad abolendam*, et cap. *Excommunicamus*, 1, § *Moneantur*, et cap. ultim. de Hæretic. Posterior vero pars a fortiori constat ex dictis de aliis bonis confiscatis; nam si illorum proprietates et dominium non auferuntur ante sententiam, multo minus auferuntur regnum quoad dominium et proprietatem. Item est optima moralis ratio, quia non expediebat ad pacem et quietem regnorum, quia multa scandala et seditiones inde facile oriri possent.

8. *Dubium de confiscatione regni.* — Difficultas ergo superest an hujusmodi bona regni possint dici confiscata ipso facto, et ante sententiam. Aliqui simpliciter negant, ut Castro, libro secundo de Just. hæret. punit., capit. septimo; et Simanc., tit. 46, num. 75; et Vasquez 1. 2, disp. 169, num. 42. Fundantur, quia etiam post sententiam regnum non applicatur alicui fisco, sed datur successori catholico, si aliquis inveniat; vel, si nullus sit, vel omnes, qui sunt, sint hæretici, reducitur in regnum, ut sibi regem catholicum eligat; vel si potentes regni sint hæretici, et credatur regnum electurum principem hæreticum, tunc jus debellandi tale regnum alicui potenti regi catholico per Pontificem adjudicatur. Et confirmari potest hæc opinio ratione facta, quod hujusmodi regnum est quidam majoratus majoris privilegii et exemptionis, quam cæteri inferiores majoratus. Estque hæc sententia probabilis.

9. *Judicium auctoris in hoc dubio.* — Ad c. ult. de Hæret. in n. 7 allatum. — Addendum nihilominus occurrit, distinguendum esse inter confiscationem, et eum cui applicantur bona confiscata. Nam fundamentum præcedentis sententiæ probat quidem regnum non ita confiscari, ut successoribus catholicis auferatur, non tamen probat simpliciter non confiscari; nam olim bona eujuslibet hæretici confiscabantur, et nihilominus filii catholici illis non privabantur; utrumque enim habetur in leg. *Manichæos*, C. de Hæret. Sic ergo existimo optime dici posse confiscari regnum, licet dandum sit successori catholico. Quod etiam videtur sentire Joan. Lup., in libro de Jur. regni Navarrae, cap. 7 quintæ partis. Effectus autem hujus confiscationis erit, ut post latam sententiam statim jus transferatur ad successorem, ut illud juste possit occupare, si opere seu facto valeat. Item ut recuperato regno possit rescindere omnes alienationes factas a die commissi criminis. Nihilominus tamen ante sententiam, juxta dictum cap. *Cum secundum leges*, nec successor poterit occupare regnum, ut omnes fatentur, et est certissimum; nec vasalli possunt privare regem tributis aut aliis bonis illi debitis, quia hoc esset exequi confiscationem propria auctoritate, et ante sententiam, quod in dicto cap. prohibitum est. Et ita sentit Penna, in Director., 3 part., commentar. 168. Et quamvis Sylvester, verb. *Hæresis*, 1, num. 14, vers. 11, contrarium sentire videatur, et illum Castro et Simanc. supra sequantur, nihilomi-

nus vel eorum sententia probanda non est, vel explicandi sunt, ut non requiratur sententia condemnatoria, sed declaratoria criminis sufficiat, ut Penna supra sentit, et sumi potest ex eodem Sylvest., verb. *Excommunicatio*, 3, § 9, num. 18, et ita intelligendum etiam est dictum caput ultimum de Hæreticis.

DISPUTATIO XXIII.

DE PŒNIS CORPORALIBUS HÆRETICORUM.

Primum genus pœnæ, carcer. — *Secundum, exilium.* — *Tertium, flagellatio.* — *Quartum, mors.* — Materia hujus disputationis magis ad externum quam ad internum forum pertinet, et ideo hanc pœnam brevius quam præcedentem expediemus, illa tantum attingendo, quæ vel ad dogmata fidei, vel ad forum conscientie aliquo modo pertinuerint. Oportet autem advertere, varias esse has pœnas corporales; possunt tamen ad quatuor capita reduci. Hujusmodi sunt pœna carceris, non quidem illius carceris, qui per modum custodiæ sententiam præcedit; nam illa non est pœna, sed medium necessarium ad examinationem causæ, et veritatis inquisitionem; post sententiam vero imponitur per modum pœnæ vel temporalis, vel perpetuæ, id est ad vitam. Et eadem ratione non numeramus inter has pœnas tormenturam, quæ non est ad supplicium, sed ad exquirendam veritatem infertur. Secunda pœna est exilium; nam inter corporales etiam computatur et maxime cum imponitur ad triremes. Tertia est flagellatio, vel alia similis corporis afflictio. Quarta est pœna mortis, quæ in jure dici solet ultimum supplicium, et circa hanc præcipue immorari debemus, quia, si hæc fuerit justa, a fortiori esse poterunt reliquæ.

SECTIO I.

Utrum possit Ecclesia hæreticos mortis supplicio juste punire.

1. *Error Donatistarum.* — *Item Lutheri.* — *Ejus primum fundamentum.* — *Secundum ex Matt. 13.* — *Tertium.* — *Quartum.* Antiqua hæresis fuit, non posse Ecclesiam hæreticos pœna mortis afficere, neque ad hoc uti auxilio brachii sæcularis. Ita senserunt Donatistæ, ut ex Augustino, lib. 1 Contra epistol. Parmenian., cap. 7, et lib. 2 Contra litteras Petilian.

ni, cap. 10, et lib. 2 contra Gaudent., cap. 17, et 26, et epist. 48, 50, et aliis constat. In eodem errore fuit Wicleph, ut refertur in Concilio Constantiensi, sess. 15, in artic. ejus 14. Idem asseruit Lutherus, art. 33 per Leonem X damnato; et Augustinus interdum de hac re fuit dubius, non quidem an liceat, sed an expediat uti hac pœna contra hæreticos. Fundabantur hæretici, quia Christus, Matthæi 7, et Lucæ 20, docuit quidem cavendum esse a falsis prophetis, et arcendos esse lupos; nunquam tamen docuit esse interimendos, quin potius Petro prohibuit uti gladio. Secundo, maxime urgent parabolam de zizaniis, Matth. 13, nam in ea dixit Christus non esse eradicanda zizania, ne forte simul eradicetur et triticum; nomine autem zizaniarum hæretici significantur, ut ibi sentiunt Hieronym., Theophyl. Eutym., et Chrysost., homil. 47; et Augustin., in lib. Post collationem contra Donatistas, cap. 6, cum Cyprian., epistol. 51, alias libro tertio, epistola tertia. Tertio argumentantur ex antiqua consuetudine Ecclesiæ, saltem negativa, quia nunquam usa est tali pœna, sed ad summum exilii, ut ex antiquis Conciliis constat, quæ consuetudo fundata fuit in mansuetudine Ecclesiæ, cui talis pœna repugnat. Quarto, quia Ecclesia non utitur hac pœna contra alios infideles, sed tolerat etiam Judæos; ergo nec contra hæreticos illa uti debet aut potest.

2. *Prima assertio catholica, quod pro hæresi pœna mortis justa sit, et ex potestate Ecclesiæ.* — Nihilominus assertio catholica est, Ecclesiam posse juste punire hæreticos pœna mortis. Hanc veritatem late defendunt contra hæreticos, Roffens., dicto artic. 33 contra Luther.; et Eckius, art. 27 contra eundem; Bellarmin., lib. 3 de Laicis, cap. 21 et 22; Castro, lib. 1 de Just. hæret. punit., cap. 9, et lib. 2, cap. 12; Valentia, tomo 3, disp. 1, quæst. 11, punct. 3; Osius, lib. 1 contra Brent.; et ex jurisperitis, Covarr., lib. 2 Variar., cap. 10, n. 10; et Simanc., tit. 46, a num. 44; et alii sectione sequenti referendi. Et probatur breviter, quia, ut aliqua pœna juste infligatur, duo tantum necessaria sunt: primum, ut pœna sit proportionata gravitati culpæ; secundum, ut ab habente potestatem et jurisdictionem inferatur: utrumque autem in hac pœna invenitur. Consequentia cum majori evidentes sunt; minor superest probanda.

3. *Probatur quoad justitiam ex Scriptura.* — Prior ergo pars de æquitate pœnæ probari potest imprimis exemplo Dei, qui in veteri

Testamento falsos prophetas occidi jussit, Deuter. 13 et 18; imo, cap. 17, eandem pœnam tulit contra eos, qui obedire nollent judicio sacerdotis, præsertim in controversiis fidei. Et ita in aliis Scripturæ locis laudantur reges, qui hanc pœnam executioni mandari fecerunt, ut 3 Reg. 18, et 4 Reg. 10 et 23. In novo autem Testamento, quamvis Christus Dominus id non præceperit, nec similes leges tulerit, quia nec cæremoniales, nec judiciales leges Ecclesiæ suæ reliquit, sed dispositioni ejus cætera præter substantiam sacramentorum commisit, nihilominus ita de hæreticis locutus est, ut eos hac pœna dignos esse ostenderit. Vocat enim illos *fures et latrones*; at vero fures et latrones pœna mortis digni sunt. Item vocat eos *lupos rapaces*, Matthæi septimo, et Luc. vigesimo; lupi autem non tantum arcendi sunt a grege, sed etiam occidendi, si fieri possit.

4. *Item ex usu Ecclesiæ et Patribus.* — Secundo potest hæc sententia confirmari positivo usu Ecclesiæ satis antiquo, qui ex legibus imperatorum et Pontificum sufficienter probatur; eas vero in sectione sequenti referemus. Augustinus etiam in locis citatis justitiam hujus pœnæ defendit, imo et convenientiam ac utilitatem, quando alia remedia prius tentata et applicata non sufficiunt. Et idem sensit Hieronymus statim citandus. Sunt etiam nonnulla antiqua exempla hujus pœnæ; unum videri potest in Divo Gregorio, in lib. 1 Dialogorum, cap. 4; aliud apud Nicephor., lib. 18 Historiar., cap. 4; et aliud in Bernard., serm. 66 in Cantica, ubi improbat quod mors lata fuerit sine sufficienti potestate; secus vero, inquit, fuisset, si ab eo, qui non sine causa gladium portat, data fuisset.

5. *Denique ratione.* — Tertio probatur ratione eadem pars. Primo, ex gravitate talis delicti; nam sine dubio gravius est quam multa alia, quæ justissime ultimo supplicio puniuntur. Secundo, ex qualitate talis delicti, quod maxime nocivum est christianæ reipublicæ, eamque valde perturbat, ut ex Paulo et ex Sanctis Patribus supra ostendimus, et experientia ipsa satis docet. Unde Innocentius Papa, epistola 25, exemplum adducit de medico seu chirurgo, qui prius vulnere adhibet fomenta, etc.: *At, inquit, si id manens sanari non potest, ferro amputat, ne corpus reliquum sua tæbe corrumpat.* Quod exemplum latius tractat Hieronymus ad Galatas 5, circa illa verba: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*; quorum sensum esse dicit, pauco-

rum hominum insidias non esse contemnendas; et ita comparat hæresim scintillæ, quæ, nisi statim opprimatur, in ignem crescit, et omnia devastat; et ponit exemplum in Ario (et idem fuit in Lutero, et similibus). Unde concludit resecandam esse putridam carnem, ne totum corpus pereat, et refertur in capite *Resecandæ*, vigesima quarta, quæst. 3.

6. *Deinde probatur assertio quoad potestatem.* — Altera pars de potestate generatim probata est supra, disputatione vigesima, sectione tertia, et omnia ibi dicta cum proportionem ad hanc pœnam mortis applicari possunt. Nam ostensum est hanc pœnam non solum esse justam, quatenus vindicativa est, sed etiam esse necessariam, quatenus respectu corporis Ecclesiæ medicinalis dici potest. Christus autem, instituendo Ecclesiam suam, non defuit illi in necessariis; ergo non reliquit illam sine hac potestate, sine qua talis justitia non posset legitime exerceri. Unde merito intelligitur hæc potestas inclusa in potestate data Petro, et in verbis quibus illam Christus significavit; ut in loco citato et in aliis late ponderavimus, ubi etiam diximus hoc fuisse indicatum in facto Petri, Actorum quinto, ubi ad verbum Petri Ananias et Saphira mortui sunt. Denique ab actu ad potestatem optima est illatio, quando in tali actu non potest tyrannis aut injustitia præsumi; sed consuetudo Ecclesiæ in suis legibus et illarum executione hunc actum exercet et approbat, nec de illa potest quis præsumere, nisi sit hæreticus, quod in hoc male faciat; ergo est signum evidens talis potestatis.

7. *Prima assertio, penes quos sit dicta potestas.* — Statim vero interrogandum occurrit, quis habeat in Ecclesia hanc potestatem, an magistratus civilis, vel ecclesiasticus. Nam cum hoc crimen ecclesiasticum sit, ut supra dixi, omnis potestas illud puniendi ad Ecclesiæ pastores pertinere videtur. Aliunde vero pœna sanguinis, et præsertim mortis ab ecclesiasticis viris aliena videtur. Similem vero quæstionem supra, dicta disputat. 20, sectione 3, in fine, generaliter tractavi, et ibi dicta ad hanc particularem pœnam cum proportionem applicanda sunt. Dico ergo hanc potestatem aliquo modo pertinere ad utrumque forum; verumtamen in magistratu ecclesiastico, et præsertim in Pontifice esse principaliter, et eminenti quodam modo; in regibus autem et imperatoribus, eorumque ministris, esse veluti proxime, et cum subordinatione ad spirituales potestatem. Prior pars constat ex

usu Ecclesiæ, quia hæc pœna legibus civilibus lata est, et per canones approbatur, ut in sequenti sectione referam. Item ratione probatur, quia punitio talis delicti, et correctio hæreticorum non tantum ad spirituale bonum, sed etiam ad temporalem pacem reipublicæ christianæ necessaria est, et ideo utraque potestas, in ordine ad finem suum, hujusmodi pœnam ferre potest. Et ex hac ratione altera pars confirmatur; nam temporalis pax subordinata est spirituali bono Ecclesiæ; et ideo etiam hæc potestas, ut est in principe sæculari, subordinata est spirituali potestati, et in principe temporali est tanquam in exequire, et moto ab alio; in Pontifice vero est tanquam in imperante et movente, juxta decisionem Bonifacii Papæ, in Extravagante *Unam sanctam*, de Majorit. et obedientia, et doctrinam Bernardi de duplici gladio Ecclesiæ et Pontificis, spirituali et temporali; nam spirituales habet ut per se exercendum, temporalem vero per alium. Et hoc etiam ostenditur ex modo quo jura hujusmodi pœnam ferunt; nam leges civiles illam expresse imponunt, et executioni mandari imperant; leges autem canonicæ solum jubent ut hæretici in casibus ab ipsis designatis sæculari curiæ tradantur. Unde et in hoc limitant leges civiles, ut infra videbimus, principesque sæculares obligare possunt ut condignam pœnam contra hujusmodi reos ferant, et judices etiam cogere possunt ut in eis exequire justitiam servant. Et ita responsum est ad rationem dubitandi pro utraque parte proposita paulo ante.

8. *Ad fundamenta hereticorum in num. 1.* — *Ad secundum fundamentum ibid.* — *Instantia diluitur.* — Superest ut respondeamus ad hæreticorum fundamenta. Primum sumebatur ex auctoritate negativa Christi Domini, quod parum urget; quia licet non præceperit, satis est quod hoc genus pœnæ non prohibuerit. Addimus vero Christum Dominum usum esse generalibus verbis, *attendite, cavete*, et similibus, quæ omnia media necessaria ad cavendos et coercendos hæreticos comprehendunt, et ideo etiam possunt ad hanc pœnam, quando necessaria fuerit, adaptari. Nam in alio loco dicit Christus palmitem non manentem in ipso, tanquam in vite, abscindendum esse, et in ignem mittendum, Joan. 15; idemque dicit alibi de arbore mala, quæ bonum fructum ferre non potest; quibus parabolis etiam significavit Ecclesiæ suæ quid in hoc negotio agere oporteat. Unde ad secundum, de parabola zizaniarum, respondetur imprimis in ea

